

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

<p>A lap szellemi részét illető minden küldemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven. ELŐFIZETESI AR: egész évre 6 frt (12 korona), fél évre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DIJA: <i>Benn a lapban</i> egész oldal 8 frt, fél oldal 4 frt, negyedoldal 2 frt: <i>a korláton</i> egész oldal 4 frt, 1/2 oldal 2 frt, 1/4 oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.</p>	<p>A kiadóhivatal kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.</p>
--	--	---

A lelkészképzésről,

tekintettel a megváltozott egyházpolitikai helyzetből folyó sokoldalú lelkészi teendőkre.

Felolvasatott a Nagy-Váradon tartott egyházkerületi értekezleten, 1895. október 31-én.

A theologiai képeztetés tekintetében, korunk viszonyait mérlegelve, mindenkifelett szükségesnek tartom, hogy a *biblia teljes ismeretével jöjjenek ki ifjaink a theologiai intézetből.* Ez az alap. A kálvinizmus egyik főjellemé ez; „a valóság dolgában egyesegyedül az élő Isten és az Ő szent ígéje előtt kell meghajolni. Sőt a lutheri reformáció ezen elve ellen: mindent meg kell hagyni az egyházban, a mit az Isten ígéje meg nem tilt, — a kálvinizmus ezt hangoztatja: mindent el kell törölni az egyházban, a mit az Isten ígéje nem parancsol. Épen ezért a bibliának nemcsak egyes részeit kell a theologiai tanfolyamon exegetice elemezni, hanem annak egész tartalmát, kezdve az első résztől az utolsóig, alapos tanulmány tárgyává tenni. Helyes dolog tehát és jövőben is fentartandónak vélem, a mit a debreczeni főiskola mult évi értesítőjéből és a heidelbergi egyetem ez évre kiadott felolvasásainak sorozatából látok, hogy a biblia egyes részeinek gyakorlati magyarázatára is kiterjeszkednek. „A református lelképásztori képzés kezdetének a biblia tudományos elemzésének és felfogásának, végének pedig a biblia gyakorlati alkalmazásának kell lenni.“

A másik, mire gondot kell fordítanunk, a *konfessióknak, a helvét hitvallásnak és heidelbergi káténak alapos ismerete és tanulmányozása.* Erős felekezeti öntudat és önmagát megértetni tudó egyház csak határozottan körvonalozott hitvallás mellett lehetséges. Ott, a hol a papok a hitvallást illetőleg szintelen általánosságban lézengenek, a melyet egy bibliai alapon álló

keresztyén sem fogadhat el, vagy aláírhat egy katolikus, unitárius és baptista egyiránt: meg fog lazulni a felekezeti öntudat és meggyengül a kötelék, mely az egyént az egyházhoz kapcsolja. Részemről igen nagyra becsülöm, egyes lángeszű, mély tudományú theologusnak egyéni nézetét, de ezt az egyház tanainak rovására, soha a theologiai képzésnél előtérbe állítani nem szeretném. Helyesen mondja Dicsőfi: „még csak képzelni sem tudok szerencsétlenebb egyházat, mint azt, a melyben minden lelképásztornak külön, egyedül saját ízlése szerint alkotott olyan hittana van, a melyben a tudományos készültséget a jótetszés, a tisztán látást a szédelő különczkedés, akarná pótolni minden áron.“ E tekintetben igen határozottan nyilatkozik egy külföldi szakférfiu ezen szavakban: „a tanárok az egyház szolgái, de mik akarnak ma lenni a liberális tanárok? Hát csak azért szabadultunk meg a papság jármától, hogy a hitetlen professorok igáját hordozzuk? És mivel nem ismerünk el egy csalhatatlan tekintélyt, e helyett egy tuczat csalhatatlan professornak hódoljunk? Méltán kérdezhetjük azért, hogy vajjon a tanárok legyenek-e a mi hitünknek urai?“ *

* A Sárospataki Lapok f. évi 45-ik számában, Szikszay András felolvasásom ezen pontjára, a következő megjegyzést tette: „Felolvasó némely oldalvágásai a modern theológiát illetőleg, a szabadelvű theologusoktól visszatetszést szültek, sőt az egész hallgatóságban, kedvezőtlen benyomást okoztak.“ Nekem ugy tetszik, hogy az az éljenzés és taps, mely felszólalásomat, és az a hallgatósg, mely Zoványi „éles választ“ kísérté, nem épen erős bizonyíték a kedvezőtlen benyomás mellett. Lehet azonban, hogy tévedek; hanem az bizonyos, hogy eszemágában sincs, hogy az orthodox és modern theologia között, — midőn a mai nehéz viszonyok és nagy feladatok, mintegy kényszerítenek arra, hogy ne legyenek közöttünk meghasonlások, hanem legyünk egybekötözöttek egy akarat által. — harcot provokáljak. Ha mégis a konfessiók alapos ismeretét olyan határozottan hangoztattam, annak oka az ott érintettek és theologiai álláspontomon kívül, hogy egyebet ne említsek az, mert tudomásom szerint, egy híres esperes, a nem régen mult időkben kápláni vizsgán, egy bizonyos iskolából kikerült papjelölt úrra kisütötte, hogy a helvét hitvallásnak soha színét sem látta.

Rendkívül nagy gondot kell fordítani továbbá a szónoki képzésre. Midőn a világi elem a nyilvános élet minden terén jeles szónokokat mutat fel: akkor a lelkipásztoroknak azon kell igyekezniök, mint a kiknek egyenes hivatásuk a szónoklás, hogy e tekintetben túl ne szárnyaltassanak. Már Luther az ő asztali beszédeiben, azon kilencz jeles tulajdon és erény között, melylyel egy jó lelkipásztornak birnia kell, negyedik helyen említi, hogy „birjon szép hanggal és finom kiejtéssel“ és ezzel világosan hirdeti, mily nagy súlyt helyez az előadásra. A méltán nagyhirű Van Oosterzee utrechti hittanár pedig így szól: „a legjobb beszédnek sem lesz kívánt hatása, ha a gyarló előadás elégteleníti; ellenben a közepszerű, jól előadott mű kedvező hatást gyakorolhat a hallgatókra. Különösen korunkban, midőn az evangéliomnak oly hatalmas ellenségekkel kell harczolni, az igazság tanuinak e tekintetben is egyenlő lépést kell tartani ellenfeleikkel, nem saját dicsőségökért, hanem azért, hogy annál nagyobb sikerrel szolgálják az Úr ügyét. Csak szűk látókörű előítélet kicsinyelheti ezen pontot.“ Az előadás művészetével, ezzel az erénnyel, birnia kell egy református lelkipásztornak annyival inkább, mert ez azon művészet, melynek kultuszunkban szabadalma van. Már a theologiai pályára lépésnél figyelmeztetni kellene arra az ifjakat, hogy csak azok lépjenek a lelkészi pályára, kik a szónoklásra alkalmas képességgel birnak. A theologiai tanfolyamon pedig, a kiszabott homiletikai órákon kívül, önképzés útján is fejlesztendő a művészi előadói képesség, de úgy, hogy az soha ne történjék az arra hivatott egyén ellenőrző befolyása nélkül. Itt igazán áll az exercitium facit virum. Jól mondja a nagytekintélyű Theremin, hogy az ékesszólás nem tudomány, hanem erény, a mely nem tanulás, hanem gyakorlás által megszerezhető. Kívánatos, hogy a theologus ifjú ne csak minél több jó szónokot hallgasson, hanem azon irányban is felvilágosíttassék, miben áll tulajdonképen az a jóság vagy jelesség. Ezen kérdéssel szorosán összefügg a predikáció-írás. Távoll áll tőlem, hogy itt valami exclusiv irány meghonosítását követeljem theologiai intézeteinktől és azt, mint egyedül helyest, mint egyedül üdvözítőt ajánlgassam. De egy pár megjegyzést vagy észrevételt mégis bátorkodom tenni, melyre több mint husz éves lelkipásztori gyakorlatom tanított, a nélkül azonban, hogy ezzel az ezen téren működő szaktanárok irányzatát és tevékenységét elismerés helyett ócsárolni akarnám. Predikálni lehet absztrakt vagy konkrét módon. A tudós kritika rendszerint az előbbieknak ad

előnyt, azokat „nagyszabásúaknak“, „magas színvonalon állóknak“ stb. nevezi, míg emezektől igen sokszor vállat vonva, kicsinyelve fordul el. Részemről, a nélkül hogy az előbbi elítelném, vagy annak jogosultságát minden körülmények között tagadnám, az utóbbinak adok előnyt. Óhajtom, hogy a szószéken ne tudós értekezések, hanem igazi lelkesítő, buzdító beszédek tartassanak. Még a hon atyái sem szeretik hallani az országgyűlésen az „akademikus értekezést“, — az absztrakt tudakosságot, a mennyire lehet, tartsuk távol mi is az egyházi szószéktől. Ne theológiát, hanem vallást predikáljunk. „A református lelkipásztornak feladata az, hogy az Isten ígését hirdesse, az evangéliomot, az örvendetes izenetet, a Krisztusban ajándékozott üdvöt a gyülekezet szívébe plántálja és ápolja“, — mondja egy külföldi szaktekintély. A tudós értekezéseknek és elemzéseknek felolvasó estélyeken van helye. A mint a csupán dogmatikus, úgy a csupán morális irányú beszédektől is óvakodjunk. A morális beszédek, minden bibliai vallásos tartalom nélkül üresek, a szívet hidegen hagyják és kiürítik tapasztalás szerint a templomot. Miután itt a lelkipásztornak tanítói minőségéről beszélünk, nem mellőzhetem annak hangsúlyozását sem, hogy a lelkipásztornak jó katekétának kell lenni. Jó katekéta az, ki népszerűn beszél. A ki itt a helyest eltalálja, az a predikációban sem fogja a népszerű irányt eltéveszteni. Soha absztrakt, mindig konkrét, itt már határozottan ez legyen a jelszó. A beszéd hús és vér legyen. A jó katekézis leghathatósabb támogatója a lelkipásztor homiletikai működésének. Itt is kívánatos, hogy a theologiai tanfolyam alatt, mint például a már említett heidelbergi egyetemen „Kathechetise Übungen“, katechetikai gyakorlatok tartassanak.

Nem szükség azt bővebben indokolnom, hogy ha alaposan képzett lelkészi kart óhajtunk, akkor, a bibliai nyelvek mellett, a modern nyelvek elsajátítására is meg kell adnunk ifjainknak a kellő alkalmat. Nyelvismeret nélkül a mi magyar hazánkban képzett theologusról szó sem lehet. Tekintélyes tudományos theologiai irodalmunk még mindig nincs, így külföldi protestáns testvéreinkre vagyunk utalva. És tőlök csak azért nem akarni tanulni, mert nem magyarok, mert féltjük a magyar nemzeti szellem meghamisítását, legalább is elfogultságnak tartom. Az is bizonyos, hogy a lelkipásztornak, kinek embertársaival, híveivel folytonos érintkezésben kell lenni, bizonyos külső műveltséggel, kellemes, szelid komolysággal vegyes modorral kell bírnia. Hogy ezt elsajátíthassa, kívánatos,

hogy már theologus korában a művelt társaságokba bejuthasson. A világfiás, katonás felépéstől azonban óvakodni kell, a lelkipásztor ne legyen salonhós vagy piperkőcz. És miután az iskolák még mindig az egyház testéhez tartoznak, szükséges, hogy a tanügyi adminisztratio végzéséhez kellő ismereteket, — nem ugyan az oklevél-szerzés, — hanem magán tanulmány, ez irányu előadások hallgatása és a gyakorlatból elsajátítsák. Hogy mikor az ifju a theologiai intézetet elhagyja az egyházkormányzás elveit és azok alkalmazását is ismerje, ezt hosszasan indokolni nem tartom szükségesnek.

Mindezeket röviden csak azért érintettem, hogy még egy tárggyal, melyet korunkban különösen fontosnak tartok, kissé bővebben foglalkozhassam.

Tagadhatatlan, hogy az egyház üdvintézmény, mint ilyennek első sorban az üdvösségre vezető hitet kell terjeszteni. *A ki hisz üdvözü.* De a hit nemcsak az üdvösség alapja, hanem a szeretet alapja is. A szeretet sok forrásból származhatik és a milyenből származik olyan jellegű. A hitből származott szeretet, az igazi krisztusi szeretet. És ha a hit fáján a szeretet megfogamzik akkor az cselekedetekbe megy át. A cselekvés az élet. A hit magában véve halott. A hívőket, nem csak a sirontuli üdvösség reményével, a közös buzgósággal, áhítatoskodással, énekléssel, imádkozással, az egyház történeteinek megismertetésével, hanem eselekvéssel is lehet az egyházhoz kapcsolni, sőt azt mondhatjuk: a ki nem cselekvő tagja az egyháznak, az halt meg. Ám a cselekvésnek is ugy van valódi becse, ha az nem mások felett kitünni akarásból, dicsvágyból, érdekből történik, hanem az Isten, a Krisztus dicsőségeért, az egyház jólétéért, az emberek boldogításáért. A lelkipásztor feladata, hogy ilyen cselekvésbe vonjon be minden egyes egyháztagot. A ki mivel foglalkozik, olyan jellemű lesz, a szabót, a mészáros, meglehet ismerni kinézéséről legtöbbször; ha egyházi czélokért küzd az ember oda köti ez az egyház testéhez, mert érzi, hogy ezen cselekvés által, élete jelentőséget, értéket nyer, hogy ő nem semmi az egyházi társadalomban, így válik lelkülete egészen egyházas jellegűvé. De arra nézve, hogy az egyház élő cselekvő tagjává alkossa az egyedeket, óvakodnia kell attól, hogy azok ne legyenek kezében olyanok, mint a sár a fazekas kezében, melyből azt alakít a mit akar, a nép ne legyen csak eszköz. melylyel önkénytelenül öntudatlanul hamis kortes fogásokkal, izgatásokkal, valamit ki lehet vinni, hanem oda kell törekednie, hogy legyen

gyülekezete minden tagja öntudatosan működő egyén, legyen olyan, mint az élőfa, melynek szükséges ugyan külső napsugár, de a mely benső erejével, növeli lombjait, ágait, virágait, gyümölcseit. De valamint az a lelkész, ki teljes ismeretével nem bir a hitigazságoknak, nem ébreszthet hitet: ugy az a lelkész a ki a cselekvés mezején mozdulni nem tud: nem ébreszthet cselekvést. Épen azért, a lelkészképzésnek olyannak kell lenni, mely a helyes irányu egyházas czélu cselekvésre is megadja a szükséges utasításokat. Vérébe kell menni már az iskolában a leendő lelkésznek, hogy neki nemcsak az a hivatása, hogy az egyes lelkeket hitre vezérelje, hanem, hogy cselekvésre is ösztönözze. Tudnia kell, hogy a munka, különösen a szent munka nemesít, hogy Istent azzal is dicsőítjük, ha alkotunk és alkotásokban bizonyítjuk be isteni eredetünket és értékünket. Épen azért a lelkészképzésnek, egészen másnak kell lenni, mint például egy tanárképzésnek. A történet tanár például elég, ha annyira képeztetik, hogy le tudjon írni egy csatát, elő tudja adni, micsoda fegyvereket használtak, nem szükséges, hogy maga hadvezér legyen, vagy a puskát, kardot, ágyút jól tudja kezelni; a lelkésznek nem elég csak ismerni a keresztyén egyház nagy és felséges fegyvertárát és el tudni mondani mindenről, minek mi a jelentősége: hanem magának is oly biztosan kell tudni kezelni a fegyvereket, hogy soha czélt ne téveszsen, mint a jó vadász.

És már ha van a lelkipásztori kiképezetésnek szembeszökő hiánya, különösen ez az, hogy lelkipásztoraink a gyakorlati életre nincsenek kellőleg előkészítve. Érzik, tudják ezt külföldi protestáns testvéreink is, a nagyszerű tudományos egyetemek ellen, mind hangosabban, hangosabban hangzik a követelmény, hogy a lelkipásztorokat az életre is neveljék. Azt mondja például erre vonatkozólag egy jeles mű írója: elengedhetlen követelménye korunkban az az egyházi sikeres működésnek, hogy a belmissio ismeretébe és megértésébe, a lelkipásztorok minél alaposabban bevezetessenek, méltán nevezhető fonákságnak, ha egy theologus mindenféle ókori eretnekséget, melyeknek ma már az életben nyoma sincs, jobban ismer, mint például a diakonissa, ifjúsági egyletek stb. mivoltát és szervezetét. És ha a gyakorlati irányú képeztetést külföldi hitrokonaink is oly erősen hangoztatják, a hol pedig száz meg száz nagyszerű intézmények, mint megannyi könyvek szolgálnak utasításul az ifjú lelkipásztornak; ha ott az újabb időben egész irodalma támadt a gyakorlati lelkipásztorko-

dásnak: mennyivel inkább óhajtandó az, hogy a mi magyar theologiai ifjúságunk, — e mi nemes célú intézményekben oly szegény egyházunkban, — teljes tájékozást nyerjen azon nagy férfiak működéséről, a kik e tekintetben példányképpül szolgálhatnak és azon intézmények lényegéről, mivoltáról, melyek a keresztyén hitből származott szeretetnek ragyogó koronáját képezik. Egy Wichern, egy Fliedner alkotásainak ismeretesnek kell lenni. És ismernie kell a nyomorultak, betegek, szegények ápolási módját, az elhagyott gyermekek gondozását, a különféle bűnökbe elsüllyedteknek megjavítását, hogy a különböző intézményekből azután, saját egyházában és annak viszonyaihoz mérten, elkerülve a sötétben való ugrást, biztos kezekkel alkosson. Egyszóval a lelkipásztori gond, a belmissió legyen az ifjú theologus egyik főfontosságú tárgya. E végből szükséges, hogy utazások által is tapasztalatokat szerezzen a keresztyéni szeretet által felállított nagyszerű intézményekben.

Es végre még egy dolgról szólok, a mi mindnyájunk előtt feltűnt, mikor a theologiai pályát bevégeztük. Ez az, hogy egészen más világot találtunk, mint képzeltük, mikor a gyakorlati élet mezejére léptünk. Ennek oka az, hogy míg azt például pontosan megtanultuk, kik voltak Arius, Pelagius, Nestorius, Augustinus, vagy az újabb korban Schleiermacher, Hengstenberg, Ruthe, Schenkel, Hase, Rickert stb., addig azzal, hogy jelenben kik irányozzák az egyházi életet, micsoda eszmék, törekvések uralják azt: nagyon keveset hallottunk. Pedig az egyház iránti szeretet, ha a mult története is ápolja: még inkább ápolja azt a jelen ismerete, a jelen küzdelmeivel, törekvéseivel, reményeivel, aggodalmaival való összeforradás. Kívánatosnak tartom tehát, hogy a theologus ifjú a jelenkort minden mozzanataiban legalább is ismerje annyira, mint a multat, és eléggé nem helyeselhetem azt az eljárást, hogy Mitrovics Sárospatakon a polgári házassági törvényekről special collequiumot tartott.

Ime, ezekre tartom szükségesnek jelen korunkban kiválóbb gondot fordítani a lelkipásztori képzésnél. Tudom, hogy e követelményeknek theologiai akadémiánk és annak jeles tanárai eddig is megfelelték, de ezen túl még fokozottabb mértékben szükséges ezt cselekedni. Hogy a jelenben alkalmazott tanerők képesek volnának-e, hivatalos elfoglaltságuk mellett, ez irányban minden szükségset megtenni, — arra nem felelhetek; de úgy gondolom, szükséges volna a bibliának gyakorlati alapos megismertetése, a jelenkor küzdelmeinek,

törekvéseinek az ifjuval megértetése, a cura pastoralis és a belmissió téren lehető teljes tájékoztatása, s általában a fentebb előadott kívánalmak betöltése végett egy, a gyakorlati lelkészi pályán 8—10 évet töltött olyan egyének rendes tanáru alkalmazása, a ki alkalmaztatása után sem élne a gyakorlati élettől elszigetelve és csupán elméleti dolgokban búvárkodva. Csak röviden érintem, hogy e tekintetben egy külföldi jeles értekező is így nyilatkozik: Kívánatos volna, hogy több gyakorlati lelkész alkalmaztatnék a theologiai tanárságra, a mennyiben tudományos készütségeknek jelét adják.

Miután azonban a lelkészképzés ügyét sokkal nagyobb jelentőségűnek tartom, mint-hogy abban, még nagyobb tájékozottság és tanultság mellett is, mint egyes ember, irányzó állást követelhetnék; miután e tekintetben a gyakorlati lelkipásztorok mellett, a theol. akadémiák tudós és jeles tanárainak véleményére, nézeteire is nagy súlyt kell helyeznünk; a dolog lényegét illető javaslattételtől tartózkodom és indítványomat a következőkben terjesztem elő:

Küldjön ki kebeléből az értekezlet egy papi jellegű egyén elnöklete alatt, három lelkész és három theologiai tanárból álló bizottságot, a mely tekintettel egyházunk megváltozott államjogi helyzetére, készítsen arra nézve javaslatot, hogy a lelkipásztorok jelen képeztetési módján miféle változások teendők, hogy a gyakorlati élet követelményeinek, a felekezeti öntudat, lithűség és áldozatkész tevékenységben nyilatkozó buzgóság emelésének fokozottabb mértékben megfelelhessenek.

És most, szíves türelmökért köszönetet mondva, ajánlom indítványom elfogadását.

Irtam Kis-Ujszálláson, 1895. szept. 21.

Gulyás Lajos,
ev. ref. lelkész.

(Vége.)

Az országos ev. ref. lelkészi özvegy-árvagyámintézet alapszabálya.

(Véglegesen megállapítva és elfogadva a november hó 22-én s folytatólag tartott konventen.)

I. Fejezet.

Általános határozatok.

1. §. A magyarországi ref. egyetemes egyház 1891—93. évi országos zsinatának 321. sz. a. kelt végzése alapján, az ev. ref. hitvallásu lelkészek, körlelkészek (missionáriusok) és theol. tanárok leendő özvegyeinek és árváinak gyámolítására országos gyámintézet a'apittatik, melyből az alábbi §§-okban megállapított feltételek korlátai között az özvegyek állandó év járadékban s az árvák neveltetési esetleg gyámolítási segélyben részesítetnek; a befolyó évi jövedelmek egy részének folytonos

tökésítése által pedig oly alap létesítetik, mely az országos gyámintézet állandó fönntartását s fejlesztését biztosítsa.

2. §. Az intézet czíme: „Országos ev. ref. lelkészi özvegy-árva-gyámintézet.“

Székhelye: Budapest.

3. §. Kötelezett tagjai:

A magyar korona területén — vagy bár ezenkívül — jelenleg működő, vagy ezután szolgálatba lépő rendes lelkészek és állandóan alkalmazott, vagy alkalmazandó körlelkészek (missionariusok) kik a magyarországi ev. ref. egyház főhatósága alatt működnek.

Tagjai lehetnek ezen gyámintézetnek a theologiai rendes tanárok és a lelkészi jelleggel bíró rendszeresített vallástanárok, ha a jelen szabályzatban az egyes lelkészekre megállapított feltételeket vagy ők magok, vagy a tanintézetet fenntartó testület, vagy pártfogóság ép oly mértékben teljesítik.

4. A harmadik § ban megnevezett esetleg jövőben szervezendő hason minőségű állomásokon alkalmazandó lelkészek és missionariusok is tekintet nélkül nős vagy nőtlen állapotukra, a gyámintézet tagjai sorába belépni kötelesek lesznek.

5. §. Segélyezésre igényt nem tarthat azon lelkészi özvegy, vagy árva, kinek néhai férje, illetve atyja, állásáról önként lemondott, vagy egyházi bíróság jogerős ítéletével az egyházi törvény 303. §. e) pontja értelmében hivatalától véglegesen megfosztatott.

6. §. A gyámintézet tagjainak özvegyei, az egyenlőség és testvériség elvének megfelelően, tekintet nélkül az elhalt férj által élvezett fizetésmennyiségére, s annak szolgálati idejére, a belépési járulék és 5 évi tagdíj befizetésének kötelezettsége mellett mindnyájan egy és ugyanazon összegű évjáradékban részesülnek. S a mennyiben a belépési járulék és az 5 évi tagdíj be nem fizetett volna, az azokból hiányzó összeg az özvegy év járadékából 2 év alatt, egyenlő részletekben törlesztetik le, illetőleg tartatik vissza.

A gyámintézet tagjainak árvái pedig, tekintet nélkül a néhai atyjok által teljesített befizetésre, árva-ágra jutások után azonnal mindnyájan egyenlő összegű neveltetési, esetleg gyámolítási segélyben részesíttetnek.

7. §. Özvegyi évjáradékok és neveltetési esetleg gyámolítási segélyek azonban azon napot követő hó elsejétől folyósítandók és fizetendők ki, évnegyedi utólagos részletekben, melyen a jogczim azokra nézve beállott, s azon hónap végével szüntetendők meg, melyben jogczimök elenyészett.

A kegyeleti év tartama alatt az országos gyámintézet segélye igénybe nem vehető.

8. §. A jogosítottak állandó segélyezésre való fölvétele hivatalból eszközöltetik az illető esperes indokolt felterjesztése alapján a gyámintézet végrehajtó bizottsága által.

9. §. Az állandó segélyezésben részesülők, az arról kiállított nyugtákon, az illetékes ref. papi hivatal által igazoltatni kötelesek az életben lételt, özvegyi állapotot, ev. ref. voltukat és az árváknál a 13. és 14. §-ban meghatározott föltételek fennállását.

10. §. Azon kérdés felett, hogy van-e a folyamodó özvegynek vagy árvának állandó évjáradékra és neveltetési, illetőleg gyámolítási segélyre igénye: a gyámintézet alapot kezelő közalapi végrehajtó bizottság határoz, mely ellen a kézbesítéstől számított 30 nap alatt birton kívül a konventhez lehet fellebbezni.

II. Fejezet.

Az özvegyek és árvák segélyezéséről.

11. §. A gyámintézet tagjainak özvegyei a férj elhalálása után állandó évjáradékban, árvái pedig atyjuk elhalálása után neveltetési, esetleg gyámolítási segélyben részesíttetnek.

12. §. Az özvegyi év járadék összege egyelőre 10 év tartamára évi 250 frtban állapítatik meg, mely összeg azonban a jelen szabályzat 30. §-ában jelzett revisió eredményéhez képest 10 év múlva feljebb is emelhető.

13. Az árvák részére folyósítandó neveltetési, esetleg gyámolítási segély összege, csak atyátlan árváknál minden egyes árvára külön-külön évi 50 frtban állapítatik meg, a szülők nélküli árvák pedig szintén külön-külön évi 75 frtot nyernek neveltetési segély czimén. Ezen neveltetési, esetleg gyámolítási segély azonban csak 6—6 árva részére folyósítatik, s így ennek összege teljesen szülőtlenné árváknál az évi 450 frtot, atya nélküli árváknál pedig az évi 300 frtot, egy-egy családra nézve felül nem haladhatja.

14. §. Az évjáradék kiszolgáltatása megszűnik, ha

- a) az özvegy újból férjhez megy,
- b) az ev. ref. vallásból kitér,
- c) meghal.

A neveltetési segély kiszolgáltatása pedig akkor, ha

1. a fi árvák a 20 évet, a nő árvák pedig a 18 évet betöltötték, vagy ha előbb is házasságot kötöttek; azonban a testi, vagy lelki fogyatkozás miatt teljesen keresetképtelen árvák ezen koron túl is esetről-esetre meghatározandó gyámolítási segélyben részesíthetők,

2. az ev. ref. vallásból kitérnek,

3. elhalnak.

15. §. Az atya nélküli árvák anyjok elhalálása esetén a szülőtlenné árvák magasabb neveltetési segélyének élvezetébe jutnak.

16. §. Özvegyi évjáradékra azonban a fentebb jelzett előföltételek megléte esetén is csak az az özvegy tarthat igényt, ki néhai férjével tényleges szolgálat ideje alatt, vagy azt megelőzőleg kelt össze, annak haláláig vele együtt élt és kifogástalan életet folytat.

Állandó segélyre pedig csak azon árvák bírnak igényjogosultsággal, kik az elhalt lelkész törvényesen leszármazó édes gyermekei.

17. §. Az előbbieken megkívánt általános kelleken kívül az előbbi pontokban felsorolt esetekre, még a következő rendelkezések állapítatnak meg:

a) Azon özvegyek, kik néhai férjökkel ennek 60 éves kora után keltek egybe, állandó ellátásra igénynyel csak akkor bírnak, ha néhai férjökkel legalább 5 évig éltek házasságban.

b) Azon özvegy, ki néhai férjével nem élt együtt, vagy attól törvényesen elvált, a férj után semminemű segélyre nem tarthat igényt; kivéve, ha igazolja, hogy az együtt nem élés, nem az ő hibájából következett be; a lelkész gyermekei azonban, ha a feltételek különben megvannak, segélyre igénynyel bírnak és szülők nélküli árváknak tekintendők.

c) Az özvegy, ki erkölcstelen életet folytat, vagy valamely büntett, vagy nyeresegvágyból eredő, vagy a közérkölcstiséget sértő vétség miatt a polgári bíróság által elítéltetett, évjáradék iránti igényét nem érvényesítheti, s a netán már megszerzett állandó segélyt elveszti, a lelkésztől származott gyermekei azonban, ha a feltételek különben megvannak, segélyre igénynyel bírnak s szülők nélküli árváknak tekintendők.

III. Fejezet.

A gyámalap és annak kezelése.

18. §. Az országos ref. lelkészi özvegy-árva gyámintézet alapja áll:

1. A gyámintézeti tagok által fizetendő s évi fizetésök 10%-ában megállapított belépési járulékból, a melynek magasabb javadalomba lépés alkalmával a régi és új díjlevél közötti különbözet után pótolandó.

2. A gyámintézeti tagok által fizetendő s évi fizetésök 2 1/2 %-ában megállapított évi tagdíj járulékból. Ezen belépési járulék és évi tagsági díj a gyámintézeti tagok egyházhatóságilag megerősített és értékelt fizetése után rovatik ki. A gyámintézet megalakulásakor az egyházmegyék által 1894-ik évben jóváhagyott és az egyetemes konventhez fölterjesztett jelentő ívben kitüntetett és a 29. 1895. sz. konventi végzés értelmében kiigazított fizetések a természetbeni lakás pénzértékének levonásával vétetnek ezen járulékok kirovása alapjául.

3. Az országos ev. ref. közalap jövedelméből e célra tőkésített összegből, továbbá az országos ev. ref. közalap tőkéjéből adandó 100,000 frt tőkeösszegekből, mely 25—25,000 frtos évi részletekben 4 éven át tétetik folyóvá. Ezen összeg az életbe léptetés 6-ik évében 30,000 frttal pótoltatik a közalap tőkeösszegekből.

4. Az országos ev. ref. közalap évi jövedelmének, még pedig az egyháztagok évi járulékáiból, mint a meglevő tőke kamataiból befolyó jövedelmnek 10%-ából, a mennyiben ez évenként 30,000 frt maximalis összegben nem megy.

5. E célra teendő alapítványokból, vagy egyszersmindenkori adományokból.

19. §. Az előbbi szakasz 1. pontjában jelzett járulékok a gyámintézetbe való belépést követő három éven át évi egyenlő részletekben fizetendők be, illetékes uton, az intézet pénztárába, míg a 2. és 4. pont alatt foglalt állandó évi járulékok minden év végére szolgáltatandók be.

20. §. A leendő lelkészek fizetési kötelezettsége a szolgálatba lépéssel, a már szolgálatban levőkre nézve pedig a jelen szabályzat életbe léptetése idejével veszi kezdetét.

21. §. A gyámintézet pénztárába beszolgáltatott járulékok visszafizetésének helye nem lehet.

22. §. A gyámintézet ügyeinek legfőbb intézése, a gyámintézeti alap és egyéb kezelési ügyek ellenőrzése, az egyetemes konvent körébe tartozik, mely a belépési járulék és az évi tagsági díj összegét a 18. §. 2-ik pontja értelmében megállapítja, a papi fizetéseknek 10 évről 10 évre eszközözlendő revíziója folytán helyesbített s a végrehajtó bizottságnak az esedékessé vált évi járadékok és nevelési, illetőleg gyámolítási segélyek kiszolgáltatására vonatkozó előterjesztései fölött véglegesen határoz.

23. §. A gyámintézetet, mint az egyetemes egyház közvagyonát érdeklő minden ügyben való határozat hozatallal az országos közalapi végrehajtóbizottság bizatik meg, mely az esperesek által hozzá felterjesztett ügyekben határoz, illetve az állandó segélyek folyósítása s más fontosabb ügyek tekintetében egész évi működéseinek kimerítő ismertetésével kapcsolatban az egyetemes konventhez évenként előterjesztést intéz s javaslatot tesz.

24. §. Az országos közalapi bizottság, mely a megelőző szakaszban jelzett minőségében „Az országos ref. lelkészi gyámintézet végrehajtó bizottsága” nevet viseli, saját rendes, vagy pótagjai közül egy általa alakítandó, 3 tagból álló állandó albizottság útján is intézheti az országos gyámintézet folyó ügyeit.

25. §. A gyámintézet ö-szes vagyonának kezelési módját a konvent határozza meg.

26. §. Az évjáradék, neveltetési, illetőleg gyámolítási segély s ezen szabályzat alapján támasztható egyéb igények érvényesítését célzó folyamodványok az illetékes esperesi hivatalok útján s azok véleményes javaslatával ellátva, a gyámintézet végrehajtó bizottságához nyújtandók be, mely is a hatásköréhez tartozó ügyekben intézkedik; a konventnek fentartott ügyek elintézésére nézve pedig véleményes jelentését megteszi.

27. §. A lelkészek által fizetendő évi járulékoknak, a lelkészek belépési járulékanak a 21. §-ban jelzett időben leendő beszédésével az egyházmegyék bizatnak meg, kiknek e szabályzat rendjén azon jog is megadatik, hogy az év végéig be nem folyt járulékok befizetésére nézve 3 hónapig terjedhető haladékok adhassanak 5% késedelmi kamatok fizetésének kötelezettsége mellett, s a mennyiben a járulékok ezen idő alatt sem folyának be, a késedelmes lelkészekben e követeléseket egyházi közigazgatási, esetleg a törvényekben meghatározott polgári uton behajthassák.

28. §. A jelen szabályzattal szervezett országos ref. lelkészi özvegy-árva gyámintézet életbelépésétől kezdve választandó vagy kinevezendő lelkészek, körlelkészek, missionáriusok, illetőleg theologiai tanárok és lelkészi jelleggel bíró rendszeresített vallástanárok az illetékes egyházmegye hasonczélú intézetébe is tetszés szerint beléphetnek, a mennyiben azon intézet alapszabályai megengedik.

29. §. Jelen szabályzat életbeléptetési idején már alkalmazásban lévő lelkészek, körlelkészek és missionáriusok, illetőleg theologiai tanárok és lelkészi jelleggel bíró rendszeresített vallástanárok eddigelő szerzett jogaik fentarthatása végett, az egyházmegyei gyámintézetek kötelekében szintén megmaradhatnak s alapszabályszerűleg megállapított járulékaikat pontosan fizetvén, özvegyeik és árváik segélyezés iránti igényöket, tekintet nélkül az országos gyámintézettől nyerhető állandó segélyezésre, az egyházmegyei gyámintézettel szemben is akadálytalanul érvényesíthetik.

30. §. Jelen szabályzat az 1896. évi január hó 1-én lép életbe és 10 évenként revízió tárgyát képezi.

Csiky javaslata a belmissióról.

A mi magyar református népünk vallásos állapotáról meglehetősen szomorú képet tár elénk a legközelebb Szeberényi Lajos Zs. csabai lelkész szerkesztésében megjelent „*Evangelicus Egyházi Szemle*.” Mely a többek között így ír: „Hogy a reversalis kor kire lesz hátránnyal, mutatja a következő statisztikai adat: a túlnyomólag protestáns Békésmegye székhelyén Gyulán a 11 vegyes házasság közzül 2 nem lépett megegyezésre, 1 ref. vallásra kötelezte gyermekeit, 8 többnyire református férfi törvényesen azon megegyezésre lépett, hogy gyermekeit római katolikus hitben nevelteti. Mähelyt meg így ír: „Egy alföldi községben, a hol három nemzetiség és öt felekezet létezik, a hol magyarok reformátusok (kis töredék unitárius és katolikus) a tótok és németek ág. evangélikusok, az első hat polgárilag összekötött református házaspárból csak egy ment a templomba egyházi esketésre, míg az ág. evangélikusok kivétel nélkül, a legtöbben öt hat nap mulva, akkor tartva a lakodalmat, elmentek egyházi esketésre. Az állami anyakönyvezető azt mondta, hogy a tótoknak és németeknek nem szükséges a figyelmeztetés, azok ugyanis a templomba mennek, míg a református magyaroknak

hiába adja e figyelmeztetést, mert azok azzal gyanúsítják őt, hogy csak azért figyelmezteti őket, miszerint menjenek a teplomba, mert a stólát megosztja a pappal. Megjegyzendő, hogy az illető református lelkész igen buzgó pap, és teljesen hivatása magaslatán álló lelkész.

De hát mi köze mindennek a Csiky belmissiói javaslatához? Kérdezheti szíves olvasóm? Hát igen nagy köze van, mert ezekből, meg a h.-m.-vásárhelyi apa-, anya-, testvér-gyilkos asszonyokból láthatjuk, hogy református népünknel a vallásosság, református öntudat, s élő keresztyénség meglehetősen alacsony, mondhatni nagyon sokaknál 0-fokon áll s így nagyon jogosult az egyházunkat szerető lelkeknek az a törekvése, hogy ebből az alacsony hitállapotból felemeljék a mi református népünket. Ez a felemelés azonban csak egy eszközzel, a *belmissióval* lehetséges.

De hát nem akarunk-e mi belmissiót, kérddheti Csiky és a vele egyetértők? *Valóban nem*, mert az, mit a debreczeni akadémia gyakorlati lelkészeti tanára *belmissiói* működés ezimen akar, az egyszerűen *humanitárius* munka s ezen munka nemeket, — szegények, árvák, részegesek, cselédek s mesterlegények gondozását, nit pedig Csiky javaslata 2. 3. 4. és 5-ik pontjában követel, — ezeket humanus gondolkodású férfiak és nők csaknem minden helyt gyakorolják. Na hát ha egy lelkésznek mi magasabb belmissiói munkakört nem tudunk, vagy nem akarunk adni, az valóban vagy nem akarásunkra, vagy gondolati szegénységünkre vall. A belmissiónak szerintem, de mások szerint is valami magasabb feladata van és ez az *„hogy a lelkek számára hozzáférhetővé tegye a megbocsátás vigaszát.”* Az evangéliomot bevinni a társadalomba s azzal mint sóval athatni minden egyest s így abba egy megújult erkölcsi erőt vinni előszó és iratok által; ez a belmissió feladata. Ezt a feladatot igyekeznek megoldani a külföldi egyházak az ő belmissiói működésök által, mert, s ez igaz, külföldön nincs egyetemes egyház, melynek belmissiói bizottsága nem volna s belmissionáriusai nem volnának; de ezek tagdhatlan, hogy nem a Csiky féle javaslat értelmében missionáriuskodnak. És hogy e tekintetben nemcsak Angliában, de Németországon is úgy gondolkodnak, mint én, arra nézve idézem Wackernek Schmidt K. J. által az Evangelikus Szemlében „die köstliche Perle und die innere Mission“ cz. műve ismertetésének következő szavait: „A drága gyöngyről (köstliche Perle) szóló példázatból kiindulva a szerző, tiz nem igen hosszú értekezésben kimutatja, hogy a belmissió csak addig követ egyházi czélokot, a mig nem törekszik másra, mint arra, hogy a *lelkek számára hozzáférhetővé tegye a megbocsátás vigaszát.* Ez esetben a drága gyöngy szellemében működik. Ha ezt elfelejtji s csak a *külső segélynyújtásban látja hivatását*, akkor a jó gyöngyök (gute Perlen) belmissióját képezi, a melyek nem kizárólag, vagy egyáltalán nem tartoznak az egyházi hatalomkörhöz, a mennyiben épenúgy a társadalom, az állam kötelességei közzé tartoznak. *Mihelyt az időleges socialis szeretetmü mint olyan az egyház feladatává tételik, lévutra kerül a dolog.* Az egyháznak csak egy feladata van: *szolgálni az evangéliomot*, s hogy aztán ott, ahol az evangéliom a lelkeknek közvetítette az egy szükséges dolgot, más is következik, az bizonyára megfelel a valóságnak. Csakhogy ez a *következmény* nem czélja és feladata az egyháznak és így nem is feladata a belmissiónak mindaddig, mig ez utóbbi egyházi ténykedés akar maradni.“ (Ev. Szemle 163. lap.)

Ennyit óhajtottam most a Csiky féle belmissiói javaslatra állásom igazolása végett megjegyezni. Volna

ezenkívül még sok megjegyezni valóm, de a melyek közül én ez alkalommal csak két dolgot jegyzek meg:

1-ször hogy tudtommal eddig még nem történt az hazánkban, mi ellen néhány egyházmezőn, sőt magán az egyházkerületen is elítélő hang emelkedett, hogy *egyesek evangélistákat küldtek volna ki egy rájok nézve idegen gyülekezetekbe*, kik aztán elidegeníteni igyekeztek a híveket a lelkészeiktől;

2-ször hogy, ha mi reformátusok nem belmissionáriuskodunk, sőt ettől hivatalos egyházi hatalommal eltiltatunk, — mi a debreczeni akadémia belmissió tanárjának az eszméje — hát belmissionáriuskodnak a baptisták, kiknek száma ma 6.000 és ha mi továbbra is összedugott kézzel nézzük működésüket, minden 10 évben legalább is megtízszereződnek a mi rovásunkra s kiket Csiky ur, ha az angol biblia társulat ügynökös-ködésétől el is tilt, — bár hogy ezt a baptista Millárd megtegye, kétlem — de még is megmarad nekik a Meyer kolportorsége, a mi pedig ma már szinte nagy kiterjedésű, mert Meyer az angol bibliatársulat ügynökének velem közlött értesítése szerint évente 12.000 frt áru bibliát adat el kolportőrjeivel. És ha mi a református kolportöröknek meg is tiltjuk azt, hogy tanítanak a názárethi Jézus nevében, de a baptista kolportöröknek nem tilthatjuk meg ezt. A nép pedig mindig szeret az Ur Jézusról hallani egyszerű, tiszta, bibliai igazságokat.

Nagyon időszerű volna ennek a megfontolása szeretett anyaszentegyházunk jól felfogott érdekében és pedig főleg azok részéről, kik befolyásos állást elfoglalva, az eseményeket és fejlődéseket irányíthatják s kik aztán működésökért s e működésök, illetve nem működésök által előidézett károkért és veszedelmekért Istennek is, de a történelem előtt is felelősek.

Dixi et salvavi animam meam.

Szalay József,

n.-becskereki református lelképásztor.

Néhány szó a fentebbi czikkre.

Nem hagyhatom szó nélkül Szalay József lelkész barátomnak fentebbi cikkét, melyben a n.-váradai egyházkerületi egyházi értekezleten a belmissióról tett javaslattal foglalkozván, munkálatomat a fentebbiek szerint olyanformán tünteti elő, hogy én olyasmiről beszéltem, a mit nem is értek, mert hát azt sem tudom jól, hogy mi az a belmissió.

Nem a németül úgynevezett Rechthaberei indít e sorok írására; nem is, mintha csak legtávolabbról is bántva érezném magamat Szalay barátomnak rólam való véleménye által: de írok azért, mert okvetetlenül szükségesnek tartom azt, hogy tisztázzuk a kérdéseket, jöjjünk tehát tisztába a belmissió lényegével, ne zavarjuk azt össze sem a szorosan vett lelképásztori munkával, sem a humanitárius törekvésekkel, s állapotjunk meg a személyekre nézve is, a kiknek kezébe a belmissió fontos, elsőrendűen fontos munkájának vezetését letenni akarjuk.

A cikk mellékkérdéseivel nincs szándékomban foglalkozni.

Elég nagy baj az, a mi azokban az alföldi községekben történik, hol a polgárilag egybekötött házasfelek nem mennek egyházi esketésre. Ha az ottani református lelkész — a czikkirő elismerése szerint — hivatása magaslatán álló ember nem volna, azt mondanám, hogy ő a hibás a dologban, de így gondolhatom azt, hogy idegen területről játszanak bele a dologba, vagy ottani népünk könnyűvérűségében rejlik a kérdés nyitja, és

abban, a mi, fájdalom, igaz, hogy református népünk a maga általánosságában nem mondható olyan vallásosnak, a minő akár a lutheránus, akár a római katolikus. Hogy azonban híveinknek egyháziasságra szoktatása nem annyira belmissiói, mint inkább lelkipásztori teendő: a felől én igen erősen meg vagyok győződve.

Azt mondja Szalay barátom, hogy a miket én javaslati munkálatomban „belmissiói működés” címen akartam, az egyszerűen humanitárius munka, hogy a szegények, árvák, részegesek, cselédek s mesterlegények gondozását, — mit javaslatom 2., 3., 4. és 5. pontjaiban követeltem, humánus gondolkodású férfiak és nők minden helyt gyakorolják. Szalay szerint (az Evangélikus Szemle után) a belmissió feladata az, hogy a lelkek számára hozzáférhetővé tegye a megbocsátás vigaszát. Végre azt állítja, hogy a külföldi egyházak missionáriusai nem az én javaslatom értelmében missionáriuskodnak.

A keztyű tehát elém van dobva. Szívesen fölveszem azt.

Több évvel ezelőtt, a békés-bánati ev. ref. egyházmegyei lelkészeknek éppen Nagy-Becskereken tartott értekezletén felolvasást voltam szerencsés tarthatni a belmissióról, s ott részletesen kifejtettem azt, hogy mi a belmissió és a humanitárius törekvések közti különbség. Elmondtam, hogy míg a humanitásnak az a feladata, hogy a testi nyomorúság bajain segítsen, a belmissió ezen túl megy egy nagy lépéssel, mert midőn a testi nyomorúságon akar segíteni, egyszersmind a lélek betegségeit is gyógyítani akarja. Ugyanezt megírtam a közelebbi múlt nyáron is ezen „Debr. Prot. Lap” hasábjain „Tisztázzuk a kérdéseket” című cikksorozatomban. Sem N.-Becskereken, sem a múlt nyáron nem szólalt föl Szalay barátom, hogy tévesen distingválók a kérdésben, de n.-váradai javaslatom után már napvilág elé lép annak kijelentésével, hogy midőn én ki akarom terjesztetni a belmissió gondjait a szegényekre, az árvákra, a részegesekre, a cselédekre s a mesterlegényekre is: a külföldi egyházak missionáriusai nem az én javaslatom értelmében missionáriuskodnak.

Ez mindenestire nagy mondás, s ha igaz, akkor mindaz, a mit én e tárgyban 1877 óta láttam, tanultam, rtam, tanítottam és tanítok: porba hull.

1877-et mondtam, mert mint bászeli egyetemi tanuló, ekkor fordultam ifjúi lelkem egész meleg érdeklődésével a belmissió kérdései felé, s kezdtem azokat tanulmányozni.

Hozzá csatlakoztam Basel egyik legjobb nevű városi missionáriusához, s jártam vele szegényeknél, árváknál, elzüllött részegeseknél; fölkerestem a theologiai alumneum közelében, hol laktam, a Peterskirche mellé épített Vereinshaus, s az ehhez tartozó Herberge zur Heimat-ot, a mesterlegények e beszállóját, s ott egy missionárius volt a vendéglős; feküdtem betegen Basel nagy kórházában, s ott diakonissák segédkeztek a gyógykezelő orvosok mellett; pár évvel ezelőtt írtam a „Prot. Szemle”-be a cselédek közt Németországon folyó belmissiói munkáról, s cikketem Berlinből kért és nyert jelentések alapján írtam meg . . . és a belmissió munkáit mindenütt ott láttam saját szememmel, mindenütt ott olvastam e kérdésekre vonatkozó tanulmányaimban.

. . . S most azt mondja az én Szalay barátom, hogy optikai csalódás volt mindaz, a miket fizikai szememmel láttam, s értelmi csalódás, a miket e kérdésekről könyvek, belmissiói jelentések stb. alapján tanultam.

Nem, ne tréfáljunk!

Mi itt Szalayval nem állunk ugyanegy alapon. Én az életből s könyvekből is régóta tudom, hogy mi a belmissió; Szalay meg csak most tanulta meg az „Evangélikus Szemle”-ből, hogy az a munka a belmissió, a minnek a feladata a lelkek számára hozzáférhetővé tenni a megbocsátás vigaszát.

Szép szavak ezek nagyon, de oly véghetetlenül mystikusok is egyszersmind, hogy azokból ugyan ember meg nem értheti soha a belmissió lényegét és feladatát. Én kihoztam a belmissiói munkát az általánosságok, az abstractiók köréből a konkrét életbe, — Szalay beburkolja azt valamely ködös mysticismusba; Szalay megállapodik a kísértővel küzdő Jézusnak ezen szavaival: „nemcsak kenyérrrel él az ember”, — én pedig a hegyen prédikált Úr Jézus ezen szavaira is gondolok: „a mi mindennapi kenyérünket add meg mi nekünk ma”, — midőn azt állítom, tanítom, hiszem és vallom, hogy a belmissiónak ki kell a maga gondját terjesztenie a szegényekre stb. is, mert a hol ama paizsos férfiú, a nyomor, uralkodik, ott bizony nem nagy sikerrel hirdethetjük a megbocsátás vigaszának evangéliomát.

Zokon veszi tőlem Szalay barátom azt is, hogy én szeretném megszorítani a biblia- és vallásos iratok terjesztésének munkáját olyanformán, hogy egyházunk vegye kezébe ez ügyet, s hasson oda, hogy csak egyházunk hű tagjai bizassanak meg a kolportálás végezésével s magát a belmissió egész munkáját pedig elsősorban lelkészeink vezessék.

Hát én azt hiszem, hogy legyen bár Millard úr baptista, ő vele, például konventünk nagyon könnyen elvégezhetné azt, hogy emberei, a mennyiben tán tennék, ezentúl ne terjeszszék a mi híveink között a baptista tanokat, a mi egyáltalában nem volna új dolog s a kolportőrök munkakörének ilyen megszorítása egyáltalában nem az én találmányom volna, mert úgy gondolom, hogy a múlt évtizednek főleg első felében sokat írtak és beszéltek arról — többek közt a nagy-szalontai egyházmegyében.

Véghetetlenül sajnáltam és sajnálom ma is, hogy súlyos torokbajom miatt nem mehettem el a n.-váradai értekezletre, a hol javaslatomat minden oldalról megvitathattuk s megláttuk volna, hogy a gyűlés az én felfogásomat, vagy a Szalayét helyesli-e a belmissióról, s a hol én kifejtettem volna, hogy a mi munkálatomban pusztán humanitáriusnak látszik, mint tesz az a külföldi egyháza belmissióivá.

De ha Isten kedvez életünknek és egészségünknek, majd megvitatjuk ezeket a szatmári gyűlésen.

Csiky Lajos.

KÖZÉLETÜNK.

Zsigmond Sándor

alsó-szabolcs-hajduvidéki esperes székfoglaló beszéde.

Nt. Egyházmegyei közgyűlés!

Méltóságos Gondnok úr!

Midőn most, hivatalom elfoglalására az esküt letettem, nem mulaszthatom el, hogy első sorban köszönetet ne mondjak azért a kitüntető bizalomért, melylyel engem az esperesi hivatalra egyhangulag megválasztani méltóztattak. Jól tudom s érzem, hogy ezen egyező értelem, a mint egyfelől kedvessé, úgy másfelől felelősségteljesebbé is teszi reám nézve e hivalt. Leg-

főbb kötelességemnek fogom tartani mindig, hogy e kitüntető bizalmat önzetlen munkássággal, pártatlan, igazságos magatartással viszonzom.

A mint az e. m. közgyűlés méltóztatik tudni, közügyeink intézésében mindig kerülni kívántam a szőszaporítást. A tárgyilagosságot mindig többre becsültem a szővirágoknál. Kerülni kívánom most is, midőn hivatalom elfoglalása alkalmával, teendőim irányát röviden körvonalazom.

Hogy mit kell tennem, mint esperesnek, ezen egyházmegye egyházainak, iskoláinak javára, felvirágoztatására, azt hiszem nem szükséges bővebben fejtegetnem, hiszen elsorolja azt mind szentesített egyházi törvényünk. Hogy e törvényeket miként kelljen alkalmaznom, azt megmutatták derék elődeim, kik ezen egyházmegyét az egyetértés, a békés együttműködés példány-egyházmegyéjévé emelték fel. Rajta leszek, nt. e. m. közgyűlés, hogy egyetértéssel, igaz békességre törekvéssel áldásos munkát végezhessünk ezután is.

Kétségtelen azonban, hogy az új idők új kötelességeket is szabnak elém. A szentesített s országosan életbe is léptetett, úgynevezett egyházpoltikai törvényekkel szemben, kötelességemnek fogom ismerni, hogy oda hassak, hogy ezen törvények minálunk, a mi jó magyar népünk minden nagyobb izgalma, tehát fennakadás nélkül életbe léphessenek, — azon elv szem előtt tartásával, hogy méltó a munkás a maga bérére, a magunk részéről a legnagyobb szolgálatkészséget sürgetem, hogy a politikai hatóság mindazt a támogatást megnyerje részünkről, mely e törvényeknek — kellő figyelem s ügybuzgóság mellett — életrevalóságát, sikeres életbeléptetését biztosítsa.

De ugyanezen új rend, a csak most megszavazott vallásszabadsági törvény alapján, nehéz küzdelemre is hívja egyházunkat. En nem félttem ugyan türelmes, de a vallás iránt csak látszólag közönyös népünket a felekezetenélküliség sokat emlegetett rémképétől, de a szektáktól igen. Ez ellen készületlenek vagyunk. Pedig e téren természetesen küzdelem fog beállni, de ha kellő gondoskodással védekezünk: remélhetjük, hogy az nem lesz egyházunkra nézve romboló, bomlasztó hatású.

Egyházmegyénk, mindnyájan tudjuk, a közelebbi két évtized alatt ezreket áldozott népiskoláira. Az a több mint 30, egészen új iskolai épület s több mint félszáz tanítóállomás, fényes tanubizonyossága annak, hogy egyházunk, saját jól felfogott érdekében nagy áldozatokat tud hozni. Tekintettel azonban a jelzett bekövetkező küzdelemre: az e téren hozandó áldozatoknak meg kell jelölnünk a határát. Nem mintha eleget tettünk volna már a népnevelésért, nem mintha kötelességünk nem lenne a továbbépítés, új iskolák állítása. Nem! Kötelességünk lesz az e téren továbbhaladás; a meglévők fentartása, a tanítói állomások fizetéseinek emelése s biztosítása, — de ismétlem, elvalahára meg kell itt már vonnunk azt a határt, melyen túl egyházunk tagjai nem terhelhetők, s melyen túl ez érdekében keresnünk kell — féltett autonomiánk sérelme nélkül — *annak a hatalomnak* támogatását, melynek a népnevelés épügye érdeke, mint nekünk.

Sajnos dolog, hogy még ma is igaz, a mit a nagy emlékü Revész Imre 25 évvel ezelőtt mondott, hogy nálunk Magyarországon, csak állami és protestáns iskolákról lehet szó. Más iskolák (ma már községi is) mind állami eredetű közvagyonból tartatnak fenn, a hívek terhelhetése nélkül. Csak nekünk protestánsoknak terhünk egészen az iskola fenntartás, s még mi kulturális célra sem kapunk támogatást, addig mások a kultusz céljaira

is fényesen vannak dotálva s kongruájuk rendezését a törvényhozás útján sürgetik.

Keresnünk kell tehát nekünk is az alkalmas módot s utat arra, hogy az 1791—92. évi garantialis törvények által biztosított iskolai autonomiánk sérelme nélkül, megnyerjük az államhatalom támogatását.

Nem azt teszi ez, hogy mi tegyünk lépéseket a népiskolák államosítására, hiszen az nem érdekünk, sőt velünk szemben, az államnak sem érdeke. Nem is azt teszi, hogy autonomiánkat adjuk a segélyért áldozatul, mert ez nagyon is *drága ár* lenne a támogatásért (mert míg ismerünk tankönyvet, mely államilag approbálva van s bár történelmi felfogásunkkal s vallási meggyőződésünkkel ellenkező tanitéleket hirtet: az állam ránk erőszakolhatná, addig a mi ev. ref. autonom iskolai hatóságunk sohasem approbálna államellenes eszméket hirdető tankönyvet.) Hanem igen is azt teszi, hogy a jövő gondjait, terheit oszlassuk meg s elvalahára fordítsunk nagyobb gondot arra a munkatérre, melyen eddig alig építettünk s melyen talán már, mulasztással is vádoltathatunk.

E tér az egyházi hitélet, egyháziasság emelése s református vallású népünknek ezen vallás igazában erősítése, megtartása.

Egyházi törvényeink kötelességünké teszik, a 4 ezernél nagyobb népességű egyházakban, a lelkeszi állomások szaporítását, a káplánságok szervezését, tehát azon erők szaporítását, kik a nép vallásos-erkölcsi nevelésével közvetlen foglalkoznak. Ezen a téren nálunk nem történt semmi. Hogy miért? annak okát adtam fentebb. Ez azonban tovább nem maradhat így. Lehetővé kell tennünk minden egyházban, a legnagyobbakban is, a belmissioi munkát, tehát az egyházas hitélet, buzgóság emelésének, erősítésének munkáját. Nem a szelforgató álszenteskedés, hanem az igazi a tiszta kálvinista hitélet emelése érdekében kell felvennünk a harcot.

Egy lépés lett téve ez irányban, legnépesebb egyházunk, a h.-böszörményiben. Mint legközelebb szept. hó 10-én tartott gyűlésünk, örvendetes tudomásul veszi, ezen egyházunk új templom építését határozta el. Tervük, mint hallomásból tudom, 70—80 ezer frtra van praeliminálva. Tehát egy nagy, hatalmas templom építéséről van náluk szó.

Távol állok attól Nt. e. m. kgy. ! hogy ezen tervezetnek, tisztán a h.-böszörményi egyház autonomikus jogkörébe tartozó elbírálása felől nyilatkozzam. Nem tehetem azonban, hogy e tekintetbeni gondolkozásmódot ne jelezzem.

Ha mi, Uraim! a vallásszabadságot biztosító törvény által, minden egyes egyénnek megadott jog mellett, a mi református vallásunk igazi érdekében, a győzelem reményével akarjuk felvenni a harcot, úgy nekünk nem *nagy* templomokra, nem a mi szegénységünkől nem is várható, monumentalis műrekekre, hanem minél *több* templomra, imaházra van szükségünk.

Még egy templom H.-Böszörményben, avagy a jóval kevesebb népességű Nánáson és Szoboszlón is, nézetem szerint kevés.

Inkább négy 10—20 ezer frtos, mint egy 80 ezer forintos.

Jól esik nekem, hogy e gondolkozással, nem állok egyedül. Csak a napokban jelent meg, a Reformátusok Lapjában egy cikk, melyben H.-Böszörmény névszerint is említve van, mely cikknek tartalma épen az, hogy nekünk több kisebb templomra van inkább szükségünk, mint egy-egy nagyra, a meglévő nagyok mellett s melyek az igényeket úgy sem elégítenék ki.

Igy gondolkozván, kötelességemnek fogom ismerni azt, hogy egyházunk anyagi erejét felkeressem. A törvény 163. §-ában kötelességemmé tett egyházlátogatást a 4000 léleknél nagyobb népességű egyházakra nézve, kétfelé osztom. Egyszer egészen az anyagi ügyek számbavétele végett, azután az iskolák érdekében fogom látogatni. Egyházaink vagyon-könyvét, leltárát, költségvetését elkészíttetem, hol meg nem lenne: elkészítésében segédkezet nyújtok, hogy tiszta, világos képet nyervén anyagi erőnkéről, megkezdhesük a ránk váró nemes küzdelmet.

Ime nt. e. m. kgy. ! ez az én álláspontom. Programnak nem merem nevezni! A jövő majd megmutatja: lesz-e belőle s mi lesz, megvalósítható!

Kérem azért a nt. e. m. közgyűlést s erre kérem a méltóságos gondnok úrat, az igen tisztelt tanácsbírákat, szeretett lelkipásztor társaimat, az egyházak előjáróságait, s egyházmegyénk ama tiszteletreméltó testületét, melynek kezében van, hivatásánál fogva, a jövő nemzedék szellemi fejlesztése: hogy engem szerény törekvéseimben támogatni méltóztassanak. Én szíves készséggel szolgáljuk leszek mindazoknak, kik engemet hivatalomban már magáért a hivatalért is megbecsülnek s jó lélekkel mondom, hogy nekem életem is nem leszen drága, csak hogy elvégezhessem a reám bízott munkát s megfelelhessenek annak a kitüntető bizalomnak, melyre az esperesi hivatalal reám ruházásával kitüntetni méltóztattak.

A magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konventjének Budapesten 1895. nov. 21–24. tartott gyűlése.

A Kolozsváron félbeszakadt egyetemes konventi tanácskozás e hó 21-én Budapesten tartatott meg.

Két nagyobb fontosságú ügy foglalkoztatta ezzel az alkalommal egyetemes konventünket, t. i. a lelkészi özvegy-árvai gyámintézet és az új egyházpólitikai törvények életbeléptével a lelkészek részére készíttendő új utasítás kérdése. A szabályzatot mai számunkban közöljük, az utasítást valószínűleg közelebbi számunkban adhatjuk.

A gyűlés lefolyásáról a következő részleteket említjük meg:

Jelen voltak: a dunamelléki egyházkerületből: Szász Károly püspök, Adám Kálmán, Kovács Albert, Szilády Áron, Szilassy Aladár, Karap Ferenc; a dunántúli egyh. kerületből: Vályi Lajos helyettes püspök, Cziike Lajos, Körmendy Sándor, Tisza Kálmán, Darányi Ignác, Beöthy Zsigmond; az erdélyi egyh. kerületből: Szász Domokos püspök, Bartha Lajos, Dési Gyula, báró Bánffy Dezső, dr. Kolozsvári Sándor, Parádi Kálmán, Simó Lajos; a tiszántúli egyh. kerületből: Kiss Áron püspök, Szabó János, Széll Kálmán, Szeremlei Sámuel, Horthy István, gróf Degenfeld József, György Endre, Isaák Dezső; a tiszáninneni egyh. kerületből: Kún Bertalan püspök, Fejes István, Kerézi Barna, báró Vay Béla, Dókus Ernő. Elnökök: Kún Bertalan és Tisza Kálmán; jegyzők: György Endre, dr. Kolozsvári Sándor és Tóth Sámuel.

Az országos lelkészi gyámegylet alapszabálytervezete vétetvén tüzetes tárgyalás alá, a szöveg beható tanácskozás után mai közlésünk szerint állapított meg véglegesen: az egyetemes ev. ref. lelkészi öz. egy-árva gyámintézet 1896. január 1-én lép életbe, s a kezelésre vonatkozólag a pesti hazai első takarékpénztárral és a magyar földhitelintézettel fognak érintkezésbe lépni.

A tanácskozás 2-ik napján az egyetemes konvent nevében Kun Bertalan püspök lelkes szavakban üdvö-

zölte Kiss Áron püspökünket születése nyolczvanadik évfordulója alkalmával.

A barsi esperesválasztás ügyében beadott felebbezést a konvent elintézés végett, az egyházi törvények értelmében, az egyházkerülethez útasítja. A gyámintézeti állandó bizottság tagjai lettek: Szász Károly, Hegedüs Sándor és előadó Petri Elek, kik közül az utóbbi részére 400 frt évi honorárium, illetve irodai átalány rendeltetett. — A lelkészek részére szükségelt útasítás javaslatát Szabó János békés-bánsági esperes, mint bizottsági előadó ismertette a konvent előtt. A tervezetet kevés módosítással elfogadták. Az útasítást közelebről egész terjedelmében közölni fogjuk, annál fogva részletesebben nem kívánunk ezúttal foglalkozni a tárgyalás menetével.

Rác Kálmán nyiregyházi s. lelkész az iránt folyamodott, hogy az egyetemes konvent fogadja el a bécsi theol. fakultáson nyert licenziátusi képesítettséget érvényesnek a theol. magántanári képesítettségre nézve; a konvent helyet adott a kérelemnek, a kérelmezőt a magántanári vizsgatétel kötelezettsége alól fölmenti, feltételül szabván, hogy tudományos értekezését adja ki és próba előadást tartson a theologiai akadémián.

Tárgyaltatt Józsa Pálnak kéréme, ki mint a Magyarhoni ev. ref. tanítók országos egyesülete állandó választmányának elnöke azt kéri az egyetemes konventtől, hogy az egyetemes tanügyi bizottságba legalább 3 tanító is választassék be tagul. A kérelemnek a konvent nem adhatott helyet, mert az egyetemes tanügyi bizottság tervbe vett szervezése mellett nincs ki zárva annak lehetősége, hogy az egyes egyházkerületek részéről a konventen kívül álló 10 tanügyi bizottsági tanügyi férfiú közül esetleg épen néptanító is ajánltsék az egyetemes tanügyi bizottsági tagságra. De meg ez a tanügyi bizottság más tekintetben is aképen lesz hivatva működését végezni, hogy mindenkor készséggel fogja meghallgatni, sőt a szükséghez képest figyelembe is venni népoktatási és nevelési kérdésekben az ezen téren működő egyének vagy szaktestületek jogos és alapos véleményezését; nem csak, hanem esetleg azoknak nyilvánítására fel is hívja azokat, anélkül, hogy maga ez az egyetemes tanügyi bizottság a különböző szaktestületek köréből választandó tagok bevétele által nagy számu és épen azért kikerülhetetlenül nehezen mozgó intézménynek válnék, nem is említve azt, hogy az ev. ref. tanítók országos állandó választmánya kérésének teljesítése esetében összes oktatás-ügyünk többi tanköre is méltán kívánhatná azt, hogy a tervezett egyetemes tanügyi bizottságban ők is külön-külön képviselve legyenek, a mi aztán olyan régi bajok ismétléséhez vezetné vissza az egész intézményt, a melyeket épen most akar kikerülni a konvent az új alapon történő szervezés által.

Megválasztották az egyetemes tanügyi bizottság tagjait a következők személyében: Szász Károly, Baksay Sándor, Cziike Lajos, Fejes István, György Endre, Dr. Horváth József, Joó István H. Kiss Kálmán, Kenessey Béla, Kerézi Barna, Kiss Albert, Molnár Sándor, Mitrovics Gyula, Parádi Kálmán, Radácsi György, Szász Domokos, Szekeres Mihály, Tóth Sámuel, Vályi Lajos, Váro Ferenc.

Tárgyaltattak a következő gymnasiumoknak államségi-igénybevétele iránti kérvényei, um: a zilahi főgymnasiumé, mely az erdélyi egyh. ker. állandó igazgató tanácsának ajánlatára pártolóiag terjesztetik fel a vallás és közoktatásügyi miniszteriumhoz. A kolozsvári főgymnasium egyszersmindenkorra 90 ezer frtot, évenként állandóan 13.479 frtot, a maros-vásárhelyi főgymnasium 14 ezer forint állandó segélyt, a békési '6 osztályu

gymnasium 8 osztályúvá emelése czéljából 12 ezer frt évi s építkezésre egyszersmindenkorra 60 ezer frtot óhajt nyerni. Mindenik pártololag terjesztetik fel.

Végül Fejes István konventi tagnak a lelkészi kar részéről Tisza Kálmánhoz intézett elismerő szavai s Tisza Kálmánnak erre adott válasza után Kun Bertalan buzgó imádsággal zárta be az idei konvent ülését.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A debreczeni lelkészválasztás ügyében f. hó 26-ik és 27-ik napjain ejtették meg a kiküldött vizsgáló biztosok, *Fráter Barnabás* derecskei főszolgabíró, egyházmegyei világi főjegyző és *Biber József* lelkész, egyházmegyei jegyző a vizsgálatot. A kiküldöttek előzetesen megidéztek és kihallgatták mindazokat, a kik a választás ellen beadott panaszban foglalt állítólagos visszaélésekre nézve felvilágosítást nyujthattak. A vizsgálat a lehető legalaposabban s a kényes ügynek megfelelő tapintattal és teljes pártatlansággal vitetett keresztül, a minek eredménye kétségkívül alkalmas leendő arra, hogy ebben a sok szenvedélyvel tárgyalt s egyeseknek sok méltatlan keserűséget és meghurczoltatást okozott ügyben a békés megoldás és általánosan óhajtott megnyugvás mielőbb bekövetkezzék. Erre nézve annál alaposabb reményt táplálhatunk, mert a legilletékesebb helyről nyert információk szerint, a megejtett vizsgálat épen semmi számbavehető alapot nem szolgáltatott arra, hogy a megtörtént lelkészválasztás megsemmisíthetné. Épen ez okból, a mielőbbi békés megoldás érdekében, nem helyeselhetjük a győztes párt részéről a bírói érdekeltség alapján delegált bíróság iránt tett lépéseket sem, mint-hogy ez a bizalmatlanságnak nyujt további tápot s az ügy befejezését szükség nélkül hátráltatja.

— *Wlassics* miniszter a napokban levelet intézett *Szász Domokos* erdélyi ev. ref. püspökhöz, a melyben legmelegebb köszönetét fejezvé ki a kolozsvári ref. theologiai intézet s a prot. középisk. tanárjelöltek számára azzal kapcsolatosan berendezett internátus megalapítása és szervezése érdekében kifejtett önzetlen és lankadatlan munkásságaért, egyuttal elismerését nyilvánította az intézetben tapasztalt rend és felügyelet felett, azon óhajással, hogy az intézet magas színvonalon maradjon.

— A *Gönczy-egyesület* debreczeni járásköre nov. 24-én tartotta közgyűlését *Sinka Sándor* főiskolai tanár elnöke alatt, számos tanférfiu és tanítónő jelenlétében. Az elnök a megjelent tagokat üdvözölvén, visszajelentést tett a kör lefolyt évi működésére s reményét fejezvé ki az iránt, hogy jövőben még elevenebb tevékenységet fog a kör kifejtetni, a gyűlést megnyitotta. *Orell János* árvaházi igazgató a kézügyesítő oktatásról, *Székely Melinda* k. a. a *Stefánia-árvaház* igazgatónője a vallásos nevelés szerepe- és értékéről a nő életében, *Vántsá György* rajztanár a nemzeti nevelésről, *Kuthy Zsigmond* tanító az iskola beléletének szervezéséről, mint a mill. kongresszus által kitűzött egyik tételről tartottak felolvasást, illetőleg utmutató előadást. Végül a tisztújítás következett, melynek folyamán elnökké ismét *Sinka Sándor*, alelnökké pedig *Husz Lajos* tanító választottak meg. *Székely M. k. a.* felolvasását lapunk egyik közlelbbi számában fogjuk közölni.

— A *helyzet képe*. A Budapesten megjelenő „*Prot. Egyházi és Isk. Lap*“ szerkesztője és kiadója felhívást tett a napokban közzé, melyben tudomására

hozza a protestáns közönségnek, hogy lapja, a 38 év óta fennálló központi egyházi lap, mely annyi jeles férfit látott szolgálatában, ma a válság szélére jutott. Felhívja tehát a közönséget, hogy ha a fennmaradását óhajtja, anyagilag támogassa. Óhajtjuk, hogy legyen sikere a felhívásnak, de sokat alig remélhetni, mikor még egyházmegyei gondnokok és más illustis egyházi funkcionáriusok is bőven akadnak olyanok, kik az egész prot. időszakról nem vesznek tudomást sem, nemhogy csak egy krajczárral is támogatnák. E tekintetben is csaknem minden a szegény lelkészekről telik ki.

— **Debreczeni főiskolai tanár a művészek között.** Kollégiumunk főgymnasiumának törekvő ifjú rajztanára, *Bosznay István*, már harmadizben vesz részt sikerült festményeivel az országos festészeti kiállításokon. Legközelebb is két érdekes képet küldött fel Budapestre, a melyek műbecsöknél fogva elfogadtattak és a napokban megnyitott tárlaton, a műcsarnokban vannak kiállítva. Az egyik festmény „*Debreczeni vásári részlet*“, a debreczeni országos hírv. vásárokból mutat be egy érdekes darabot, kocsikkal s vásárló publikummal. A másik „*Somogy megyei aratók*“ czimrel szintoly jellemzetes és találó képet nyujt a nevezett vidék mezei munkás életéből, híven és sikerrel ábrázolva azt, a mint forró nyári napon aratják a búzát. Az ambiciózus fiatal festő folyvást újabb kompozíciókkal foglalkozik; a millenniumi kiállításra is egy nagyobb szabású festményen dolgozik, a mely egy somogy megyei lakadalmi menetet ábrázol. E festményhez a helyszínén tett a festő beható tanulmányokat, több női arcához pedig modellt a debreczeni hölgyek körében keresett és talált is olyanokat, a kik közül némelyiknél tipikusabb és szebb magyar menyecske-alakot a művész fantáziája is alig teremthetne. Már csak ezért is bizunk kell a kép sikerében, még ha nem nyujtott volna e nélkül is elegendő alapot a bizalomra művész kollégánk eddigi szolgáltatása, s ebben tanúsított tehetsége és szorgalma.

— **A rimaszombati lelkészválasztás** ügyében az egyházkerületi bíróság, az egyházmegyei bírósággal ellentétes ítéletet mondott, a mennyiben *Czinke István* erdőbényei lelkésznek megválasztását megerősítette. Őszintén örülünk ez ítéletnek nemcsak azért, mert a hosszas békétlenség ez által remélhetőleg véget ér, hanem azért is, mert, hitünk szerint, az egyház magasabb közérdeke érvényesül e döntés által. Ez pedig minden személyi tekintetnél fontosabb.

— **Vörösmarty-émlékünnepet** rendez a nagyenyedi Bethlen-Kollégium főgymnasiumi ifjúságának önképzőköre 1895. december 1-én délután 3 órakor Vörösmarty Mihály születésének XCV. és halálának XL. évfordulója alkalmából. Az ünnep gazdag programja Vörösmartyra vonatkozó beszédekből és az ő műveiből van összeállítva. Megnyitó „szó“-t *Váró Ferencz* vezető tanár mond, a többi darabot az énekkar és a kör tagjai adják elő.

— **A géresi lelkészválasztás** ügyében Segesváry esperes a következő levelet intézte a választó egyházhhoz: A f. hó 10-én megtörtént lelkészválasztás eredményéről a beküldött jegyzőkönyv és küldöttségi jelentésből úgy én, mint elválasztott segédem tiszteletes Balogh Ferencz ur nagy meglepetéssel értesülvén, részemről ezen tiszta és mocsoktalan választásokra a géresi gyülekezetnek sok szerencsét kívánok. Hiszem és pedig erősen hiszem, hogy az elválasztottban a gyülekezet feltalálja mindazt, a mit távozó lelkészében már-már elvesztendő volt: a gyülekezet szellemi és anyagi haladására gondosan ügyelő lelképásztort s az Úr igé-

jének oly hivatott hirdetőjét, ki, a mit hirdet, abban életével is példaképen tündöklik. Másfelől hiszem, hogy a megválasztott ifju lelkész, ki még nagyobbra is van hivatva, nagyra fogja becsülni azt az önként jött bizalmat, melylyel őt a gyülekezet oly váratlanul megtisztelte s azt, mint az anyagiaknál sokkal drágább kincset a törvényszabta 14 napi határidő letelte után keszséggel és örömmel fogja elfogadni. Tudom ugyan, hogy e tiszta, mocsoktalan választás ellen óvás, vagy panasz senki által sem fog beadatni, de a mondott határidőt betartani törvényszerű kötelességem lévén, a választás megerősítését s a meghívásra az esperesi engedélyt csak akkor adhatom ki, melynek megtörténtével aztán ugy a meghívás, mint az eiszállítás egy időben, egyszerre lesz eszközölhető. Addig is Isten áldását kérve ugy lelkésztárs urra, mint az egész gyülekezetre, az elválasztott ifju lelkész nevében is, atyafiságos üdvözléssel vagyok K.-Jánosi, 1895. nov. 15-én. Segesvári József, esperes.

— **Értesítés és kérés.** Az érdeklődőkkel tudatom, hogy a Csánki Benjámint „Templomi Beszédék” cz. műve az év végéig mindenestre meg fog jelenni. Az előfizetési határidőt decz. 15-ig meghosszabbítom, odáig 1 frt 50 kr.-jával elfogadom a megrendelést. A bolti ár magasabb lesz. A Cs. B. egyházi beszédeit ismételve is ajánlom lelkésztársaim nagybecsü figyelmébe. Ezen beszédek — ugy szólván — előttem születtek. Tanuja voltam, hogy milyen lelkiismeretes gond, mennyi kutatás, buvárkodás, komoly tanulmányozás előzte meg mindeniket. Cs. B.-nak nem — mint sokaknál — kész egyházi beszédek: hanem csak a „Biblia” és pedig a magyar, görög és zsidó biblia, továbbá a legelsőrangú hazai és külföldi theologusoknak commentárjai, tudós fejtegetései és végre saját bő ismeretei, széles olvasottsága és Isten aldotta inspiratója voltak forrásai, melyekből műveit merítette s ezért már eredetileg is, a vallás, a tudomány és a költészet a leggyönyörűbb harmoniában olvadtak össze azokban, most pedig, több mint 40 napon keresztül tartó izzó munkával ismét új meg új revízió alá vetette mindeniket s némelyik szinte egészen ujjá lett az ő gondos kezének simitása alatt. Csánki Benjámintól széles körben tudva van, hogy az elmúlt évben nagy beteg volt. Istennek legyen hála, a jó szívé embereknek pedig, kik segítségére siettek: köszönet! egészségét már egészen vissza nyerte. Vajha midőn szolgálatait ismét megkezdi: szellemi munkájának némi anyagi hasznát láthatná! Kunhegyesen, 1895. november 24-én. Kiváló mély tisztelettel Rác Miklós.

— **Halálozás.** Lapunk zártakor értesültünk közvetett úton arról, hogy a ref. lelkészi kar egy érdemes veterán tagja, *Dombi Lajos* nyug. bogdándi ref. lelkész és volt szilágy-szolnoki esperes 1895. november 28-án, életének 77-ik évében megszűnt élni. A megboldogult négy évtizeden keresztül hirdette Istennek örök ígését. Özvegyén kívül gyermekei és nagyszámu rokonság gyászolja. A gyászolók között van *Dombi Lajos* gyulai ref. lelkész is, mint az elhunyt fia és *Sánta Béla* n.-kőrösi ref. főgimn. tanár, mint sógor. A megsomorodott szíveknek vigasztalást, az elhunytak csendes nyugodalmat!

Szerkesztői üzenetek.

Vidékinek. A cikket köszönöm; most legjobb akaratom mellett sem közölhettem, de a jövő számban mindenestre jöni fog. — **F. Gy. K-ó.** Most már ugy a levelemben foglalt, mint azóta is bennem felhalmozódott s ismét kitörőben lévő szemrehányásokat visszavonom s tégedet is a méltó önvád keserves kínjai alól abszolválak. Igaz, hogy e kedélyváltozást csupán pusztá igéreted okozta nálam, de téled az ígért is több, mint némelyeknél a cselekedet.

S. L. úr cikket örömmel vettem s egy másikkal együtt nyomdába is adtam, de csodálatos módon, amny kézirat került össze, hogy az egész tanügyi rovatot mellőznöm kellett. Legközelebb azonban jöni fog, ellenfelet pedig bizonyára fogunk találni könnyebben, mint — önzetlen barátot. — **B. J.** úrnak **Szemlak.** Az adatokat köszönettel vettük; mihelyt tér nyílik, közzé tesszük. — **N. S.** úrnak **A-a.** A beszéd később jött, semhogy most közölhetjük volna. Az ügygel különben lapunk elég részletesen foglalkozott; terünk pedig a napokban nagyon megszükölt. Személyi viszonyokba avatkozni nem akarunk, de azért igyekezni fogunk arra, hogy kívánsága mielőbb teljesüljön. — **B. F. Bajj.** Az ekspediciójánál-előfordult kellemetlenséget sajnálom s intézkedtem, hogy orvosoltassék. Egyébiránt a lapot senkire sem erőszakoljuk s ezért az afféle fenyegetések iránt érzéketlenek vagyunk. — **Több érdekelt és érdeklődőnek.** A bírvelvi lelkészválasztás ügyében nyert újabb információink sok tekintetben egészen más színben tüntetik fel előttünk a helyzetet, mint a korábbiak. Mindamelllett nem tartjuk feladatunknak, hogy e kérdésben pro vagy contra állást foglaljunk, a mint ezt eddig sem tettük. Ennek epen semmi célja nem volna: sőt a mennyiben az ügy bírói útra tereltetnék, esetleg a bírói ítéletnek prejudikálhatnánk általa. A mit tehát tehetünk és tennünk kell, az a békes kiegyenlítés és megnyugvás útjainak ajánlásában áll.

TARTALOM-JEGYZÉK: A lelkészképzésről. Gulyás Lajos. — Az országos ev. ref. lelkészi özvegy-árva gyámintézet alapszabálya. — Csiky javaslata a belmissióról. Szalay József. — Nehány szó a fentebbi cikkre. Csiky Lajos. — **Közéletünk:** Zsigmond Sándor esperes székfoglaló beszéde. — A magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konventjének gyűlése. — **Külföldiek.** — Szerkesztői üzenetek. — Pályázatok.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázat

a *kisvárdai* ev. ref. egyház lelkészi állomására.

E lelkészi állomás jövedelme egyházmegyei értékelés szerint 996 forint és így a második osztályba tartozik. A jövedelem áll 20 hold szántóföldből, 10 hold rétből, termény- és pénzjárulékokból, stólákból és egyéb szolgálmányokból. A megválasztott köteles magát az egyházmegyei szabályoknak alávetni s hivatalát 1896 tavaszán elfoglalni. A pályázati kérvények f. évi decz. 15-ig *Lukács Ödön* espereshez Nyiregyházára küldendők.

Debreczen, 1895. november hó 20. napján.

KISS ÁRON

2-2

püspök.

Pályázat

a *berencsi* ev. ref. egyház lelkészi állomására.

Ezen lelkészi állomás évi jövedelme egyházmegyei értékelés szerint 790 frt o. é., mely áll 45 osztályozott hold földből, termény- és készpénzfizetésből, stólából s egyéb szolgálmányokból. A pályázati kérvények f. évi decz. 8-ig *Lukács Ödön* espereshez Nyiregyházára küldendők. A megválasztott állomását 1896. év tavaszán foglalja el, köteles magát az egyházmegyei szabályoknak alávetni s az egyháztanács határozata szerint előde által a lelkészlak udvarán épített gazdasági épület árát elődének kifizetni az egyházmegyei szabályzat értelmében.

Kelt Debreczenben, 1895. nov. 16. napján.

KISS ÁRON

2-2

püspök.